

# KUR'AN'DA VESİLE KAVRAMI

Allah kendisini Kur'an'da nasıl tanımlıyorsa, öyle de tanımamız gerekir. Aksi takdirde, onunla ilgili yanlış algıya kapılmış oluruz ki, bu yanlışların başında araya birilerini koymak, vesile kılmak suretiyle Allah'a müracaat etmek; ondan yardım istemek, yaklaşmaya çalışmak, rızasını kazanmak ve duasının kabulü için çalışmaktır.

Bir insanın dünyada elde edeceği en önemli şey, doğru bilgidir. Doğru bilgilerin en katıksız olanı Kur'an'da mevcuttur. Bu bilgileri önemsemeyip veya bir tarafa itip dünyaya bakışımızın esasını başka kaynaklar ve ideolojiler üzerine inşa edersek, kendimizi büyük yanlışlar ve büyük sorunlar içinde bulabiliriz. Neticede hem dünyamızı hem de ahiretimizi kaybedebiliriz. Bu yüzden ilk önce dünya ve ahiretimizi inşa edecek olan bilgileri Rabbimizin bize sunduğu kaynaklarından (yaratılan ve indirilen ayetlerden) öğrenmemiz gerekir. Çünkü Allah'tan gelen bilgiler, insanoğlunun edinmesi gereken en önemli bilgilerdir. Bu bilgilerden biri de konumuz olan vesile kavramı ile ilgilidir. Dinimizde vesile edinmek var mı? Vesile edineceksek kimi ve neyi vesile edineceğiz? Bunları bilmemiz için vesile kelimesinin Arapça anlamına ve Kur'an'ın bu konuyla ilgili söylediklerine bakacağız:

## Vesile Kelimesinin Sözlük Anlamı

Arapçadan Türkçemize geçmiş ve sıkça kullanılan (وَسِيلَةٌ) vesile kavramı, "Allah'a yaklaşmayı ummak" anlamındaki "(وَسِيلٌ) vesil" kökünden türemiştir.<sup>1</sup> Bu kavram daha çok; sebep, vasıta, yol, yakınlık gibi anlamlara gelmektedir.<sup>2</sup> Çoğulu "Vusul, vesail"dir.

Vesile, kendisi ile bir başkasına ulaşılan, yaklaşılana<sup>3</sup> ya da bir şeye arzu ve dilekle yaklaşmaya çalışılan şeydir.<sup>4</sup>

Vesile kelimesi ile aynı kökten türeyen "tevessül", bir insanın herhangi bir şeye arzu ettiğine yaklaşmak anlamındadır.<sup>5</sup> Bir kimse şöyle dediğinde;

1 Bkz. İbn Manzur, Lisanul Arab "وَسِيلٌ" md; TDV İslam Ansiklopedisi, Yusuf Şevki Yavuz, "Teveşsül" md.

2 Bkz. İbn Manzur, Lisanul Arab "وَسِيلٌ" md; Firuzabadi, Kamusul Muhid, "وَسِيلٌ" md.

3 Bkz. İbn Manzur, Lisanul Arab "وَسِيلٌ" md; Cevheri, es-Sihah, "وَسِيلٌ" md.

4 Bkz. Müfredat, "وَسِيلٌ" md.; Şihabüddin el Halebi es-Semin, Umdetul Huffaz, "وَسِيلٌ" md.

5 Bkz. Lisanul Arab "وَسِيلٌ" md. TDV İslam Ansiklopedisi, Yusuf Şevki Yavuz, "Teveşsül" md.



تَقَرَّبَ إِلَيْهِ تَعَالَى : تَوَسَّلَ إِلَى اللَّهِ بِالْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ

Salih amellerle Allah'a tevessül etti: yani ona yaklaştı, demiş olur.

## Mezheplerin Vesile ile ilgili Söyledikleri

Vesile ile ilgili yaptığımız araştırmalar bize, Müslümanlar arasında vesile ve tevessül konusuna ilişkin farklı görüşlerin, tartışmaların hicri II. yüzyılda ortaya çıktığını göstermektedir.<sup>6</sup>

Kur'an'da ifade edilen vesile kavramıyla, vesile edinmekle yani tevessülle ilgili dini geleneğin iki farklı görüşe sahip olduğunu görmekteyiz. Bunların her birinin görüşlerini ayrı bir başlık altında takdim etmeyi uygun gördük:

### a) Ehl-i Sünnetin Vesile ile ilgili Söyledikleri

Ehl-i Sünnet müfessir alimlerinin büyük çoğunluğu, Kur'an'da geçen vesile kavramı ve tevessül /vesile kılmakla ilgili sözlükte geçen tanımların neredeyse

aynısını kullanmış ve konuyla ilgili birbirlerine benzer açıklamalarda bulunmuşlardır. Onlardan birçoğu Kur'an'da bahsi geçen vesilenin, "Kendisini Allah'a yaklaştıran iman ve ameller olduğunu, vesile edinmenin/tevessülün de bunlarla Allah'a yaklaşmak" olduğunu söylemişlerdir. Birkaçının örneğini verirsek:

İbni Cerir et-Taberi, "el-Camiul Beyan" isimli eserinde "**ona vesile arayın**" ayeti ile ilgili şöyle der: "Vesile, bir insanın amelleri ile Allah'ın rızasına yaklaşmayı arzulamak" demektir. Buradaki vesilenin, "insanın fiilleri /amelleri" olduğunu söyler.<sup>7</sup> Dolayısıyla, Maide 35. ayetinde geçen "Ona vesile arayın" emri, "Onu razı edecek amel ile yaklaşmanın yollarını arayın, demektir" der.<sup>8</sup>

İbn Kesir, Vesile'yi: "İtaatle ve amelle kişiyi Allah'ın rızasına yaklaştıran şey" olarak ifade ettikten sonra, müfessirlerin bu konuda hiçbir ihtilafı olmadığını da ekler.<sup>9</sup>

Fahreddin Razi, vesilenin, "Allah'ın rızasına ibadet

6 TDV İslam Ansiklopedisi, Yusuf Şevki Yavuz, "Tevessül" md.

7 İbni Cerir et-Taberi, "el-Camiul Beyan", Maide suresi 35 ayetin tefsiri.

8 et-Taberi, "el-Camiul Beyan", c.4, s. 566.

9 İbn Kesir, Tefsiruk Kur'an-ı Azim, Maide 35 ayetinin tefsiri.

*Namazı bitirdiğinizde yeryüzüne dağılın ve Allah'ın ikramını arayın. Allah'ın sözlerini sık sık hatırlayın ki umduğunuza kavuşasınız.*

*(Cuma, 62/10)*

ve itaatle yaklaştıran şey” olduğunu ifade eder. Razi'ye göre; Maide 35. ayette “(اتَّقُوا اللَّهَ) Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakının” ifadesi, insanın ilk önce Allah'ın yasakladığı şeylerden sakınması gerektiğine, sonra gelen “(وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ) Ona vesile arayın” ifadesi de emredilen şeyleri yapması gerektiğine işaret eder. Yani yasaklananları terk etmek her zaman emredilenleri yapmaktan önce gelir.<sup>10</sup>

Ragıb el-İsfahani, Kur'an-ı Kerim'in Maide 35. ayetinde geçen “vesile arayın” sözü ile ilgili şöyle demiştir: “İlimle, ibadetle şeriatin lutfettiği emirlere yönelerek Allah'ın yolunu tutun”.<sup>11</sup>

Ehl-i Sünnet imamlarının büyüğü olan Ebu Hanife ve Selef alimleri şu görüşü savunmuşlardır: Tevessül, Allah'a iman ve iyi amellerle yapılır. Veliler ve salih kişilerin zatıyla tevessül caiz değildir. Çünkü bu, Allah'a yapılan tazime benzer. Ayetlerde zatla tevessüle dair bir işaret bulunmadığını, bu ayetlerin

müminleri salih amel işlemeye teşvik ettiğini söyler. Nebimize bu konuda nisbet edilen rivayetler de zayıftır.<sup>12</sup>

Dolayısıyla, Ehl-i Sünnet alimlerinin, özellikle müfessirlerin genelde söylediklerini özetlersek; vesile kavramının “Allah'a yaklaşılacak şey ve onunla Allah rızası elde edilmeye çalışılan şey” olduğunu ve tevessülün /vesile edinmenin de “bir insanın bu gibi amaçları uğrunda çalışması, amel etmesi” olduğunu söylerler. Fakat büyük çoğunluk, filanın hakkı ve yüzü suyu hürmetine tevessül etmenin caiz olmadığını söylese de aşağıda aktaracağımız Muhammed aleyhisselamın amcası İbn Abbas ile ilgili rivayeti göz önünde bulundurarak, “senin nebinin hürmetine şu hacetimizi gider” diye yapılan duaların bundan istisna olduğunu eklemiştir.<sup>13</sup>

## **b) Ehl-i Şia ve Tasavvuf Ehlinin Vesile ile ilgili Söyledikleri**

Ehl-i Şia ve tasavvuf ehlinin her ikisini aynı başlık altında vermemiz, onların vesile konusundaki görüşlerinin birbirine benzerliğinden dolayıdır.

10 Fahreddin Razi, Mefatihul Gayb, Maide 35. Ayetinin tefsiri. Tefsirinde şunu da ilave eder: Cenab-ı Hak Yahudilerin, Maide suresi 18. Ayette, “bizler Allah'ın çocukları ve en sevdiği kullarız” dediklerini bildirmişti, Yani biz, “Allah'ın nebisinin çocuklarıyız” demişlerdi. Onlar, babalarının amelleri ile iftihar ediyorlardı. Yüce Allah da bunun üzerine, “Ey iman edenler! Sizin övünmeniz, babalarınızın ve sizden öncekilerin şerefleriyle değil, kendi amellerinizle olsun. Allah'a karşı isyan etmekten sakının ve ona yaklaşacak ameller yapın” buyurmuştur.

11 Bkz. Müfredat, “وسل” md; Aynı şeyleri Şihabüddin el Halebi es-Semin de söyler:

Umdetul Huffaz, “وسل” md.

12 TDV İslam Ansiklopedisi, Yusuf Şevki Yavuz, “Tevessül” md.; Ayrıca bkz: Alusi, VI, 413-419;

13 Cabir el Cezairi, Akidetul Mümin, Mektebetul ulumu vel hikem, Medine, 2001, s. 91.

Şii müfessirlerin bazıları vesile edinmekle ilgili Kur'an'da ifade edilen ayetleri Ehl-i Sünnet'in tefsiri ettiği gibi tefsir etmişlerdir. Örneğin Tusi, Maide 35. ayetinde **“Ona vesile arayın”**, emri ile ilgili şöyle demiştir: *“Vesile, kişinin Allah'ın rızasına yaklaştıracak her şey ve ona sevap kazandıracak tuttuğu yoldur. Kim ibadet ediyorsa ibadeti ile, kim Onun rızasını kazanacak bir ilimle uğraşıyorsa ilmi ile yaptığı birer vesiledir. Allah'ın lütfuna mazhar olmak için diliyle, eliyle, kalbiyle, kılıcıyla, sözü ve yazısı ile ettiği cehd birer vesiledir.”*<sup>14</sup>

Şia'nın büyük bir kısmı ise, Kur'an'da geçen vesile ile ilgili şöyle demişlerdir. Örneğin:

Muhammed el-Kummi, kendi tefsirinde Maide 35. ayetindeki **“Ona vesile arayın”** ibaresini **“İmamlara yaklaşmaya vesile arayın”** diye yorumlamıştır.<sup>15</sup>

Muhammed Hüseyin Tabatabai Kur'an'da ifade edilen vesile ile ilgili; amaç, itaattir. Yani, imama itaatle Allah'a yaklaşın” der.<sup>16</sup>

Şia, kendi görüşlerine Al-i İmran suresi 103. ayetini delil gösterirler: **“Al-lah'ın ipine hep beraber sıkı sarılın, bölünüp parçalanmayın...”** Bu ayette Allah'ın ipi diye vasfedilen Allah'ın kitabını<sup>17</sup> Şia, Ali (r.a.) diye yorumlamıştır. Dolayısıyla, ayet **“Ali'ye sarılmamızı emretmektedir”** derler.<sup>18</sup>

Halbuki, Ali (r.a.) kendisine nisbet edilen Nehcü'l Belağa eserinde şöyle demektedir: **“Hiç kimse bu Kur'an gibi öğüt veremez. O, Allah'ın kopmaz ipi-**

*dir.”*<sup>19</sup>

Dolayısıyla, Şia genelde Kur'an'daki vesilenin imamlarla yapılacağını ve onları aracı kılarak ya da onlara itaat ederek Allah'a yaklaşılabileceğini söylemiştir.

Buna bir de Yusuf'un Yakub'a gönderdiği gömleği örnek verirler. Halbuki bu tür vesileyi Allah'a yaklaşma aracı olarak değil tıpkı doktorun ilaç vererek Allah'tan şifa isteme aracı olarak görmeliyiz.<sup>20</sup>

Tarikat mensuplarının birçoğu ise vesilenin, **“hakiki alimler ve tarikat şeyhleri”** olduğunu söylemişlerdir.<sup>21</sup> Onlara göre tevessül, kişinin, kendi ile Allah arasına, arzusuna ulaşabilmesi için salih bir kulu koymasındır.

Onlar, Maide suresinin 35. ayetinde söylenen, “vesile edinin” emrini “mürşid” edinin diye yorumlamışlardır.<sup>22</sup> Dolayısıyla, Allah'tan istemede diri veya ölmüş bir kimseyi vesile kılmanın hiçbir sakıncası olmadığını savunmuşlardır. Böylece tasavvufta tevessül ve vesile şu anlama gelir:

**“Allah'a yaklaşmak veya bir dileğin kabul edilmesini ya da bir musibetin defedilmesini sağlamak için ermişlerin türbelerine gidip onların ruhlarından ve yatırlardan medet ummaktır.”**<sup>23</sup>

Onların vesile edinmekle ilgili bu tür yanlış algıya düşmelerinin en büyük nedenlerinden biri de uydurma rivayetleri hadis diye kabul etmeleridir. Örneğin; **“İşlerinizde şaşkınlığa düşünce ehl-i kubur-**

14 Muhammed ibni Hasan El-Tusi, “Tıbyan”, Maide 35. Ayetin tefsiri.

15 Ebû Cafer Muhammed b. el-Hasen b. Ferrûh es-Saffâr el-Kummi (ö. 290/903), tefsirul Kummi, Maide 35 ayetinin tefsiri.

16 Muhammed Hüseyin Tabatabai, El-Mizan Fi Tefsiri'l-Kur'an, c. 6, s.328-332.

17 Bu ayetteki “Hablullah /Allah'ın ipi” ifadesine Kur'an anlamı vermemizin sebebi şu ayetlerdir: “Sen, sana vahyedilene /Kur'an'a sınımsız sarıl. Çünkü sen doğru yoldasın. O, hem senin için hem de halkın için doğru bilgidir. Ondan sorguya çekileceksiniz.” (Zuhruf 43/43-44), Ayrıca bkz. Nisa 4/146, 175). Ayrıca Nebimizin de şöyle dediği rivayet edilmektedir: “Kur'an Allah'ın sağlam ipidir.” (Tirmizi, Fezâilü'l Kur'an, Hadis no: 2906)

18 Muhammed b. İbrahim b. Caferi en-Numani, Gaybet-i Numani, Mir yayınları; Tabatabai, a.g.e.

19 Nehcü'l-Belağa, Muhammed Abduh, Müessesetul Maarif, Beyrut, 1990, s. 417.

20 Bu konuda geniş bilgi için bkz: <https://www.cerideilmiyye.org/yusufun-gomlegi-yakupun-gozu/>

21 İsmail Hakkı Bursevî, Ruhul-Beyân, Daru İhyai't-Türâs'il-Arabî, Yayın Tarihi yok, II, s.311.

22 Geniş bilgi için bkz: Bardakçı, Tasavvufi Bir Terim Olarak Tevessül ve Vesile”, Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, s.39.

23 Uludağ, Süleyman, Tasavvuf Terimleri Sözlüğü, Marifet Yayınları, İstanbul 1995, s. 568.

dan /kabir ehlinde yardım (istiâne) isteyiniz.”<sup>24</sup>

Aclûnî, bu rivayetin İbn Kemal Paşa'nın Erbaîn adlı eserinde geçtiğini söyler. Bu rivayet başka hiçbir hadis kaynağında geçmez. Alûsî, Rûhu'l-Meânî adlı tefsirinde bu rivayetin hadis olmadığını ifade etmektedir.<sup>25</sup>

“Sizin biriniz bir şey kaybederse yahut yanında arkadaşı bulunmadığı bir yerde yardım dilerse: ‘Ey Allah'ın kulları bana yardım edin! Ey Allah'ın kulları bana imdad edin!’ desin. Çünkü Allah'ın bizim göremediğimiz kulları vardır.”<sup>26</sup>

Hiçbir hadis aliminin kabul etmediği bu tür rivayetler, maalesef tarikat camiasında vesile edinmeye delil olarak sunulmaktadır.

Böylece gördüğümüz gibi; ayette söylenen “vesile edin” ifadesinden yola çıkan birçok din adamı özellikle tarikat ehli ve Şiiler, yanlış bir vesile algısını benimsemişlerdir. Onlar daha çok bu tür vesilenin, Allah'ın sevimsi olarak düşündükleri birtakım şahıslar veya Allah'la kendileri arasına (Allah'ın yakını diye) koydukları birtakım velileri olduklarını düşünmekte ve vesile edindikleri bu şahıslar aracılığıyla Allah'a yaklaşılacağını varsaymaktadırlar. Tarikat üyeleri ve Şia genelde böyle bir vesile algısına sahiptirler.

Şimdi, böyle şirk içeren bir vesile algısını benimsemiş ve kendilerinin Hanefi mezhebinden olduklarını savunan tarikat mensuplarına, Taberi'nin Ebu Hanife'ye nisbet ettiği şu sözü hatırlatmakta fayda vardır: “Allah'a dua ederken peygamber ve veliler hakkı için ifadesini kullanıp tevessülde bulunmak caiz değildir.”<sup>27</sup> Kendisinden nakledilen bir başka söz ise şöyledir: “Hiç kimse ‘Senden peygamberinin hakkı

için istiyorum!’ ifadesini kullanmasın.”<sup>28</sup>

Allah, kendisine yaklaşmak yani tevessül etmek için araya nebilere, melekleri, salih kulları veya başka varlıkları koymayı yasaklamıştır.<sup>29</sup> Çünkü bu, Allah'a yaklaşmak değil, onu ikinci sıraya koymak ve ondan uzaklaşmaktır. Tarikat mensuplarının ve Şia'nın çoğunluğunun benimsediği vesile edinme anlayışı işte böyle bir anlayıştır.

Maalesef, İslam alimlerinin büyük çoğunluğunun söylemlerine ve Kur'an'ın bu konudaki açıklamalarına, uyarılarına rağmen ister Şia ister tarikat mensupları Allah ile kendileri arasına evliyalarını, imamlarını, gavs ve şeyhlerini koymak suretiyle Allah'a tevessül ettiklerini /yaklaştıklarını düşünürler ve: “Lebbeyk ya Ali!”, “Lebbeyk ya Hüseyin!”, “Meded ya Geylani!”, “Medet ya gavs-ı â'zam!” gibi şiarlar seslendirir, Allah'ı çağırarak yerde onları çağırırlar. Aslında Mekke müşriklerinin bile yapmaya cesaret edemediklerine onlar cesaret edebilmişlerdir.<sup>30</sup>

## Hadislerde Vesile ile ilgili Söylenenler

Dini konularda insanların birçoğunun benzerliklerden yola çıkarak yanlışla sürüklendiğine veya kandırıldıklarına şahit oluyoruz. Konumuz olan vesileyle ilgili de maalesef aynı durum söz konusudur.

Vesile edinmekle ilgili hadis alimleri nebimizden birçok rivayet aktarmaktadırlar. Bunların birçoğu yanlış tevessülle ilgili olsa da doğru tevessülle ilgili rivayetlere de rastlamak mümkündür. Bunların her birinden bir örnek vermek istiyoruz.

Yanlış tevessül ile ilgili meşhur rivayet şöyledir:

اللَّهُمَّ إِنَّا كُنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِنَبِيِّنَا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتَسْقِينَا، وَإِنَّا نَتَوَسَّلُ إِلَيْكَ بِعَمِّ نَبِيِّنَا فَاشْقِينَا

24 Aclûnî, İsmail b. Muhammed, Keşfu'l-hafâ ve Müzü'l-İlbâs, Dâru'l-Kütübü'l-İlmiyye, Beyrut 2001, c. 1, s. 75, hadis: 213.

25 Alûsî, Ebu'l-Fadl Mahmud, Rûhu'l-Meânî fi Tefsiri'l-Kur'âni'l-Azîm ve seb'il-Mesânî, Dâr'u İhyâ'it-Turâsî'l-Arabî, Beyrut, tsz, c. 30, s. 24.

26 Taberani, el-Mu'cemu'l Kebir, No:290, 17/117.

27 TDV İslam Ansiklopedisi, Yusuf Şevki Yavuz, “Tevessül” md.

28 Seyyid Muhammed Reşid Rıza, el-Menar, c. 6, s. 369-377.

29 Bkz: A'raf 7/3; Zümer 39/3.

30 Sahih-i Müslim, Kitabu'l-Hacc.



Ömer (r.a.) şöyle dua etti: “Allah’ım! bizler daha önce Peygamberimizi vesile edinerek sana niyazda bulunurduk. Sen de bize yağmur verirdin. Şimdi ise Peygamberimizin amcasını vesile kılıyor ve senden talep ediyoruz, bize yağmur ihsan et.”<sup>31</sup>

Öncelikle, bu tür rivayetler akideye delil teşkil etmez. Sonra ise bu rivayetin dışında sahabenin bir şey istediği zaman nebimizi vesile edindiği ile ilgili sahih kabul ettikleri herhangi bir rivayet bulunmamaktadır. Tabii ki dua ettiğimiz zaman takvalı şahıslarla birlikte dua etmemiz çok güzeldir.<sup>32</sup> Fakat herhangi bir duada insanları veya herhangi bir varlığı vesile edinmek Müslümanlar’ın değil, müşriklerin amelidir.

Bu gibi konularda en çok mücadele veren İbn Teymiye de Allah’a kulları vasıtasıyla yaklaşmanın / tevessülün dinen caiz olmadığını söyler.<sup>33</sup> Fakat Ömer’le ilgili rivayete gelince olayı yorumlar<sup>34</sup> ve

(nebi ve resul farkını ayırt etmediği için) alakası olmayan ayetleri örnek vererek, nebimizle (hayatta iken) tevessül edileceği gibi (ahirette) onunla şefaate ulaşılacağını ve en büyük günahların onun aracılığı ile affedileceğini savunur.<sup>35</sup>

Dolayısıyla, biz Allah’tan bir şey istediğimizde herhangi birinin duasını vesile edinebiliriz veya ona duamızda bize eşlik etmesini isteriz. Fakat, dua ederken herhangi birinin şahsını, mevki ve makamını vesile edinerek “filan nebiyle sana yöneldim; onun hürmetine, filan salih zatın veya filan kutsal meleğin, yerin, türbenin hatırı için sana yöneliyoruz!” diye yapılan duaların ve bu tür tevessülün Allah’ın kitabında ve nebilerin hayatında yeri olmadığını vurgulamak isteriz. İşte yukarıda Ömer’le (r.a.) ilgili hadiste de “biz sana nebimizle tevessülde bulunuyorduk, şimdi de onun amcasıyla tevessül ediyoruz, bize yağmur ihsan eyle!” ifadesi sadece kişinin duasından çok, şahsını içerdiği için yanlıştır. Bu gibi rivayetlerde nebinin kendi zatı vesile yapılarak tevessülde bulunulmaktadır ki bu tür tevessül insanı şirke götürür.

Dolayısıyla biz bu rivayeti Ömer’e atılan birçok iftiradan biri olarak görmekteyiz.<sup>36</sup>

31 Buhârî, İstiska, 3; Mahmud Ebû Reyeye, Muhammedi Sünnetin Aydınlatılması adlı eserinde, şirk içeren bu hadisin meşhur olmasında İsrailiyât kültürünün etkisi olduğunu ve bu faaliyetin başında Kabul-Ahbâr olduğunu söyler.

32 Nitekim İbrahim (a.s.) oğlu İsmail (a.s.)la birlikte kendilerinin ve soylarının iyiliği için birlikte dua etmişlerdir. (Bkz. Bakara, 2/127-129). Kısacası, dua ile bir başkasının başarılı ya da başarısız olması istenebilir. (Bkz. Maide 5/112-115; Yunus 10/88-89).

33 Muhammed Ebu Zehra, “İmam İbn Teymiye”, İslamoğlu yay. İstanbul, s. 296.

34 İbn Teymiye her ne kadar da bu hadiste nebinin veya İbn Abbas’ın zatı değil, duası vesile kılındığını söylese de, tevessülün itaat, ve şefaate anlamı da olduğunu söyleyerek, bu tür dua etmenin caiz olduğunu söylemiştir. (İbn Teymiye et-Tevessül vel-Vesile, Beyrut, 1982, s. 49-50.)

35 İbn Teymiye, “a.g.e.”, s. 68, 80.

36 Tarih kitaplarında insanların Rızvan ağacına aşırı ilgi göstermesi ve yanında namaz

Bu ve benzeri konularda Hanefî mezhebine mensup alimlerden İbn Ebi'l-İzz (öl.792 h. 1390 m.) şöyle demiştir: “Kişinin, Allah'tan başkasını duasının kabulüne sebep kılması ve onunla tevessülde bulunması caiz değildir... O şöyle demek ister, “Falanca senin salih kullarından olduğu için duamı kabul eyle.” Onun Allah'ın salih kulu olmasıyla berikinin duası arasında ne ilgi, ne bağlantı olabilir? Bu, dua da taşkınlıktır.<sup>37</sup>”

Doğru tevessüle örnek olarak mağara ashabi ile il-



gili rivayeti örnek verebiliriz. Burada mağara ashabi kendi amelleri ile tevessülde bulunuyorlar. İlgili rivayetin özeti şöyledir:

Ebû Abdurrahman Abdullah İbni Ömer (r.a.) rivayet eder.

Rasûlullah aleyhisselam şöyle buyururken dinlediğini anlatır:

*“Sizden önce yaşayanlardan üç kişi bir yolculuğa çıktılar. Akşam olunca, yatıp uyumak üzere bir ma-*

kılmaya özel bir önem atfetmesi sebebiyle Ömer (r.a.)'in bu ağacı kestirdiği nakledilmektedir. (İbn Sad, Tabakat II, s. 100) Dolayısıyla, Rızvan ağacının kutsanıp şirke vesile olacağı korkusuyla onu kestiren, bu gibi konularda çok hassas olan ve insanların zayıf yönlerini iyi bilen Ömer'in bir başkasını vesile edinmesini inandırıcı bulmuyoruz ve bu tür rivayetler bir insana akidede yani inanç konusunda delil olmaz.

37 Ali b. Ali b. Muhammed b. Ebi'l-İzz ed-Dimaşkı, Şerh'ül-Akided'tit-Tahâviyye, Beyrut, 1408/1988, c: 1, s. 295-297.

*ğaraya girdiler. Fakat dağdan kopan bir kaya mağaranın ağzını kapattı. Bunun üzerine birbirlerine:*

- “Yaptığınız iyilikleri anlatarak Allah'a dua etmekten başka sizi bu kayadan hiçbir şey kurtaramaz”, dediler.

İçlerinden her biri Allah rızası için yaptığı iyi ameli anlatır ve bu ameli ile kurtulmasını Allah'tan niyaz eder. Sonuçta, Allah onların yaptıkları bu iyilikleri dolayısıyla mağaranın önüne yuvarlanmış taşı kaldırır.<sup>38</sup>

Dolayısıyla hadiste mağara ashabının Allah'ın rızasına ve kurtuluşuna sebep olan şeyin, onların yaptıkları ameller olduğunu görmekteyiz. Nebimizin birçok duasında Allah'ın isimleri ile Ona niyazda bulunduğu ve sahabesine de bunu öğrettiği nakledilmiştir.<sup>39</sup> Nitekim Kur'an-ı Kerim'de de böyle tavsiye edilmektedir:

يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ نَدُّحْ لِي نِي ذَلَّا أوردُو آهَبِ هُوَ غَدَا فِ نَسْخُلْ أَمَّا شَأْلَا وِلْدَلَو  
نُؤَلْمُ غِي أُونَاكَ أَم نُوْرَجُ غِي سَ هِي أَمَّا شَأ

*“En güzel isimler /özellikler Allah'a aittir. Ona, onlarla dua edin. Allah'ın özellikleri hakkında saptırma yapanları bırakın. Onlara yaptıklarının cezası verilecektir.” (Araf 7/180).*

## Kur'an'da Vesile

Kur'an-ı Kerim'de vesile kavramı iki ayette geçer. Bu ayetlerden birinde vesile ile ilgili Rabbimiz şöyle der:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

*“Ey inanıp güvenenler! Allah'a karşı yanlış yapmaktan sakının. Sizi ona yöneltecek vesile arayın ve Allah yolunda cihad edin /elinizden geleni yapın ki umduğunuza kavuşasınız.” (Maide 5/35).*

38 Buhârî, Büyü 98, Edeb 5; Müslim, Zikir 100.

39 Müsned, I, 391.

Ayetten de gördüğümüz gibi Kur'an'da bize, vesile aramamız söyleniyor ve Kur'an'dan bilgisi olanlar orada vesilenin varlığını görürler. Hatta Allah'ın bir emri de onun rızasını kazanacak vesileler aramaktır. Dolayısıyla, Kur'an'da vesile vardır veya yoktur tartışması gereksiz bir tartışmadır.

Ayette bize aramamız emredilen vesilenin, kulu Allah'a yaklaştıran şeyler yani ayetin devamında Onun yolunda cihad, malıyla ve canıyla yaptığı her türlü mücadele olduğunu görmekteyiz. Cihadın kök anlamı cehd etmek /çalışmak, yani Allah yolundaki her türlü çaba, Ona yaklaşmaya bir vesile olabilir. Bu vesilenin en yücesi en zor olanı ise Allah yolunda cihad yani savaşmaktır. Kur'an-ı Kerim'den birkaç örneğini verirsek:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ ۖ أُجِيبُ دَعْوَةَ  
الِدَّاعِ إِذَا دَعَانِ ۖ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ  
يَرْشُدُونَ

**Kullarım beni sana sorarlarsa, ben onlara yakınum. Bana dua edenin duasına karşılık veririm. Onlar da benim çağırma cevap versinler ve bana güvensinler ki olgunlaşsınlar.** (Bakara 2/186)

فَإِذَا قُضِيَتِ الصَّلَاةُ فَانتَشِرُوا فِي الْأَرْضِ وَابْتَغُوا مِن فَضْلِ اللَّهِ وَاذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا  
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

**Namazı bitirdiğinizde yeryüzüne dağılın ve Allah'ın ikramını arayın. Allah'ın sözlerini sık sık hatırlayın ki umduğunuza kavuşasınız.** (Cuma 62/10)

Bir insanın herhangi bir şeyle, herhangi bir vesile ile Allah'ın rızasını kazanmada, Ona yaklaşmada dikkat edeceği asıl hususlardan biri; bu vesilenin hangi şekilde yapılacağıdır. Yani bu vesile ile nasıl tevessül ettiğimiz önemlidir.

Kur'an'da iki tür tevessülden bahsedilmektedir: Meşru /doğru tevessül, gayr-ı meşru /yanlış tevessül. Bunları ayetler ışığında iki başlık altında şöyle özetleyebiliriz:

## 1 - Doğru Tevessül

Kur'an'da konu ile ilgili diğer ayetleri de gözden geçirdiğimiz zaman Allah'a yaklaştıracak şeylerin /vesilelerin başında iman ve salih ameller geldiğini çok rahatlıkla şu ayetlerden de görebiliriz:

وَمَا أَمْوَالُكُمْ وَلَا أَوْلَادُكُمْ بِالَّتِي تُقَرِّبُكُمْ عِنْدَنَا زُلْفَىٰ إِلَّا مَنْ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا  
فَأُولَٰئِكَ لَهُمْ جَزَاءُ الضَّعِيفِ بِمَا عَمِلُوا وَهُمْ فِي الْغُرَفَاتِ آمِنُونَ

**“Katımızda sizi daha yakın konuma getirecek olan ne mallarınız ne de evlatlarınızdır. Ama kim inanıp güvenir ve iyi işler yaparsa böylelerine yaptıklarının karşılığı katlanarak verilir. Onlar konaklarda güven içinde olurlar.”** (Sebe 34/37).

Bir başka ayette:

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا  
أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّوَدْ لَهُ فِيهَا  
حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

**“Allah'ın inanıp güvenen ve iyi işler yapan kullarını sevindireceği şey işte budur. De ki: “Sizden bir karşılık beklemiyorum. Benim beklediğim sadece, Allah'a yaklaştıracak şeylere ilgi duymanızdır.” Kim güzel bir iş yaparsa ona güzellik ekleriz. Çünkü Allah çok bağışlar ve teşekkürle karşılar.”** (Şura 42/23).

Bu gibi birçok ayetten Allah'a yaklaştıracak şeylerin /vesilelerin iman ve iyi ameller olduğu dolayısıyla yalnız bunlarla Allah'a yaklaşmak /tevessülde bulunmak gerektiğini söyleyebiliriz.

## 2- Yanlış Tevessül

Yanlış tevessülün örneklerini verirsek: Bu tür teves-



sül; bir insanın veya bir canlının ilahi güce, yetkiye sahip olduğunu var sayarak, böylece onun şahsını ve bulunduğu makamını, hürmetini, sevgisini kulanarak yapılan tevessüldür. Bunu iki başlık altında şöyle anlatabiliriz:

**a) Birinin şahsını /zatını kullanarak yapılan tevessül:** Bir insanın zatını tevessül ederek yani vesile kılarak Allah'a yaklaşmayı delil alanlar, Nisa suresi 64. ayetini örnek vermekte ve bu ayette "Allah, peygamberi vesile edinmeyi emretmiştir." derler. Ayet şöyledir:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رُسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا

*Biz hangi elçiyi gönderdiyse, bizim onayımızla kendisine gönüllü olarak boyun eğilsin diye göndermişizdir. O münafıklar, kendilerini kötü duruma düşürdüklerinde sana gelseler ve (senin huzurunda) Allah'tan bağışlanma dileseler, elçimiz olarak sen de onların bağışlanması için dua etsen o zaman, Allah'ın dönüş yapanları kabul ettiğini ve bol ikramda bulunduğunu elbette görürler.*

İlk önce bu ayette münafıkların Allah'ın elçisinin yanına gelerek, Allah'tan bağışlanma dilemeleri temenni edilmekte ve eğer böyle yaparlarsa duasına elçinin de eşlik etmesi istenmektedir. Yoksa gelip de elçinin şahsını Allah'la aralarına aracı kılmaları veya "Sana şu elçinle yöneliyoruz veya bizi şu elçinin yüzü suyu hürmetine affet!" demeleri söz konusu değildir.

Tevessüle bu ayeti örnek vermeleri, aslında elçiye itaatın de ne anlama geldiğini bilmemelerinden kaynaklanır. Elçiye itaat, Allah'a itaattir. Çünkü elçi kendi sözünü değil, Allah'ın sözünü ulaştırır. Elçiye uymak, nebinin zatını vesile edinmek değil, direkt Allah'a uymaktır.<sup>40</sup> Yani elçinin şahsına değil, ulaştırdığı mesaja Kur'an'a uymak, itaat etmek gerekir ki

Allah bizi sevsin ve günahlarımızı bağışlasın.<sup>41</sup>

Ayeti önceki ayetlerle bağlantısını kurarak okuduğumuz zaman konuyu daha iyi anlamış oluruz:

*"Ey inanıp güvenenler! Allah'a gönüllü olarak boyun eğin, Resulüne gönüllü olarak boyun eğin ve sizden olan yetkililere de. Yetkililerle bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz onu Allah'a ve resulüne /elçisinin getirdiği ayetlere götürün. Allah'a ve ahiret gününe inanıp güveniyorsanız böyle yaparsınız. Böylesi hayırlı olur ve en güzel sonucu verir.*

*"Hem sana indirilene hem de senden önce indirilenlere inandığını iddia eden kişileri görmedin mi? Kendilerine tağutu tanımama emri verildiği halde, hakemlik etsin diye tağuta gitmek isterler. Şeytan ise bunları derin bir sapıklığa düşürmek ister.*

*Onlara "Allah'ın indirdiğine ve Resul'e gelin" dediği zaman o münafıkların senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün.*

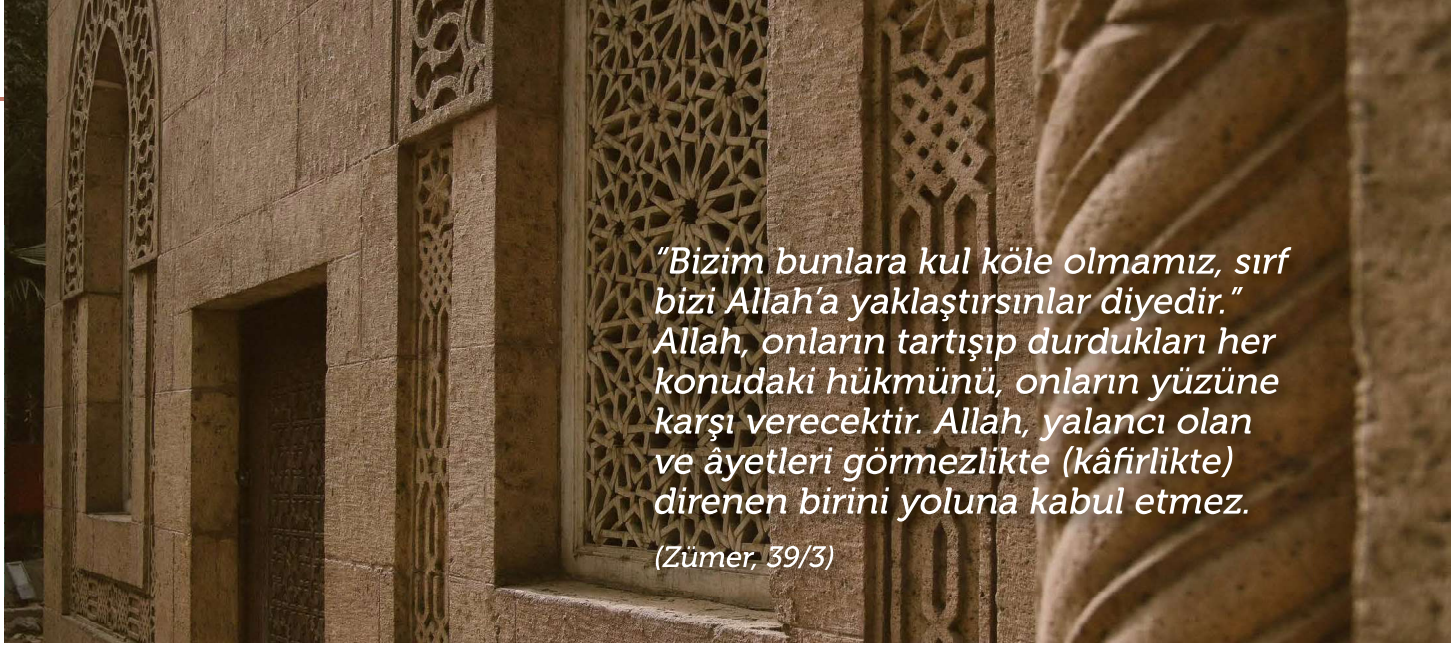
*Kendi elleriyle yaptıkları yüzünden başlarına bir iş geldiğinde halleri ne olur? O zaman sana gelip Allah'a yemin ederek derler ki: "Biz sadece iyilik yapmak ve arayış bulmak istemiştik."*

*Onlar var ya onlar! Onların kalplerinde olanı Allah bilir. Onlara aldırma, ama yine de öğüt ver. Onların işlerine işleyecek etkili sözler söyle." (Nisa 4/59-63)*

Bu ayetlerde kendilerini Müslüman olarak gösteren münafıkların herhangi bir konuda Allah'a ve elçisine değil, tağuta yöneldikleri gösterilmektedir. İddia ettikleri gibi Müslüman olsalardı, Allah'a ve elçisine gelirlerdi. Eğer Nisa 64. ayette söylenildiği gibi hatalarını anlayıp gelmiş olsalardı, elçi de onlarla birlikte Allah'tan bağışlanma dileseydi, Allah da o mü-

40 Bkz. Nisa, 4/80.

41 Nebi ve Resul ile ilgili geniş bilgi için bkz. Zeki Bayraktar, Sünnet ama Hangi Sünnet, Süleymaniye Vakfı Yayınları.



**“Bizim bunlara kul köle olmamız, sırf bizi Allah’a yaklaştırsınlar diyedir.” Allah, onların tartışıp durdukları her konudaki hükmünü, onların yüzüne karşı verecektir. Allah, yalancı olan ve âyetleri görmezlikte (kâfirlikte) direnen birini yoluna kabul etmez. (Zümer, 39/3)**

nafıkları affetmiş olurdu. Böylece doğru tevessülde bulunmuş olurlardı. Olay bunu anlatıyor.

Nitekim, Nisa 64’ten sonraki ayet konuyu tam aydınlığa kavuşturmaktadır:

فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ  
خَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

**Hayır, hayır! Rabbine yemin olsun! Bunlar anlamadıkları konularda seni hakem yapıp verdiği karardan dolayı içlerinde en küçük bir sıkıntı duymaksızın tam teslim olmadıkça, inanıp güvenmiş sayılmazlar. (Nisa 4/65)**

Bu gibi ayetlerde söylenen; elçiyi hakem yapmak, elçiye uymak gibi ifadeler Kur’anı hakem yapmak, ona uymakla aynı olduğunu ve farklı görmememiz gerektiğini anlatır. Dolayısıyla her ikisinin aynı şeyi temsil ettiğini gösteren birçok ayeti de örnek verebiliriz:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ

**De ki: “Allah’ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah, çok bağışlayan ve ikramı bol olandır.”**

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ

**De ki: “Allah’a ve resulüne /elçisinin getirdiğine gönülden boyun eğin.” Yüz çevirirlerse bilsinler ki Allah, ayetleri görmezlikte direnenleri /kâfirleri sevmez. (Al-i İmran 3/31-32).**

Böylece elçi ifadesinden bir müminin, elçinin zatına uyulması gerektiğini değil, getirdiklerine uyması gerektiğini anlar. Bu durumu aşağıdaki ayet daha açık anlatmaktadır:

**“Rabbinizden size indirilen ne ise siz ona uyun; onun dışında yetkili saydıklarınıza uymayın. Akıl-nızdaki bilgilerinizi ne kadar az kullanıyorsunuz.” (Araf 7/3).**

İnsanların birçoğu Allah’a ait yetkilerin, gücün ve otoritenin başka varlıklarda da olduğunu düşünerek, onlara Allah’a yönelmiş gibi yönelir, Allah’tan çekinir gibi çekinir, Allah’ı sever gibi severler. Aşağıdaki ayet, bir müminle müşriğin sevdikleri şey konusunda örnekleri verilmektedir.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَندَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يَرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ

**“Kimi insanlar, Allah ile aralarına, ona benzer nitelikler yükledikleri kimseleri koyar, onları Allah’ı sever gibi severler. İnanıp güvenenler ise Allah’a çok güçlü bir sevgiyle bağlıdırlar. Bu yanlışı yapanlar, bütün gücün Allah’a ait olduğunu ve Al-**

*lah'ın cezalandırmasının çetin olduğunu, o azabı gördüklerinde anlayacaklarına, keşke şimdi anlarsalar!” (Bakara 2/165)*

### b) Bulunduğu makamını, hürmetini kullanarak yapılan tevessül:

Kur'an'da bu gibi yanlış tevessülün örnekleri çok geçmekte ve daha çok insanların kendileri ile Allah arasına koydukları şahıslar üzerinden gösterilmektedir. Örneğin:

أَلَا لِلَّهِ الدِّينُ الْخَالِصُ وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْمَى إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ بَيْنَهُمْ فِي مَا هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي مَنْ هُوَ كَاذِبٌ كَفَّارٌ

*Bil ki Allah'ın dini, katıksız dinidir. Allah ile aralarına evliya yerleştirenler şöyle derler: “Bizim bunlara kul köle olmamız, sırf bizi Allah'a yaklaştırırsınlar diyedir.” Allah, onların tartışıp durdukları her konudaki hükmünü, onların yüzüne karşı verecektir. Allah, yalancı olan ve âyetleri görmezlikte (kâfirlikte) direnen birini yoluna kabul etmez. (Zümer 39/3)*

Mekke müşrikleri günümüzdeki bazı tarikat üyeleri gibi Allah yolunda çalışmak, gayret etmek yerine kendilerini Allah'a yaklaştıracaklarını düşündükleri putları, şahısları, melekleri ve hatta birtakım nesnelere vesile edinmişlerdir. İnançlarına göre bunlar, olağanüstü güce sahip ve Allah'a yakın dost, Onun yanında sözleri geçerli varlıklardır. İşte bu yüzden ibadetlerinde, dualarında ve düştükleri zor durumlarda bu vesile edindikleri varlıkları çağırırlardı.

Rabbimiz onların bu asılsız inançlarını şöyle ortaya koymaktadır:

فَلَوْلَا نَصْرُهُمُ الَّذِينَ اتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ قُرْبَانًا آلِهَةً بَلْ ضَلُّوا عَنْهُمْ وَذَلِكَ إِفْكُهُمْ وَمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

*Kendilerini ona yakınlaştıracak diye, Allah ile aralarına koydukları ilahları (tanrıları) onlara yardım etseydi ya! Ama hiçbirisi ortaya çıkmadı. Başlarına*

*gelen, yanlış yollarının ve yaptıkları iftiranın sonucudur. (Ahkaf 46/28)*

Bir başka ayette:

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا يَمْلِكُونَ كَشْفِ الضَّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا

*De ki: “Allah ile aranızda girdiğini iddia ettiğiniz kimseleri çağırın bakalım! Onlar sizin tek bir sızıntınızı bile giderme gücüne sahip değildirler, onu başka tarafa da çeviremezler. (İsra 17/56)*

Müşriklerin Allah ile aralarına koyarak yardıma çağırdıkları arasında İsa aleyhisselam, salih insanlar ve melekler de vardır. Onlar aracı yapımlarını asla kabul etmez, sırf Allah'ın rızası peşinde olurlar. Dolayısıyla, Allah'la kendileri arasına koydukları ve yardıma çağırdıkları varlıklar, bunlar ister Allah'ın seçtiği ve sevdiği nebiler ister melekler olsun onların kendileri bile Allah'a yaklaşmaya birer vesile aramaktadırlar. Bunu Rabbimiz bir sonraki ayette belirtmektedir:

*Kaldı ki yardıma çağırdıklarının her biri -hangisi Rablerine daha yakın olacak diye- bir vesilenin peşindedirler. Onun ikramını umar ve azabından korkarlar. Rabbinin azabı korkulup kaçınılacak bir azaptır. (İsra 17/57)*

Kur'an'da bir insanın sadece Allah'ın zatıyla, isimleri ve sıfatları ile tevessülde bulunması tavsiye edilmiştir.<sup>42</sup> Çünkü insana Allah'tan daha yakın, daha merhametli ve hiç kimsenin bilmediği, görmediği yerden duasına icabet edecek başka bir varlık yoktur. Bunu da Rabbimiz Kur'an'da şöyle özetler:

*“İnsanı biz yarattık; içinden neler geçtiğini biliriz. Biz ona sinir uçlarından da yakınız.” (Kaf 50/16).*

Allah kendisini Kur'an'da nasıl tanımlıyorsa, öyle de tanımamız gerekir. Aksi takdirde, Onunla ilgili yanlış algıya kapılmış oluruz ki bu yanlışların başında ara-

42 Araf 7/180; Yunus 10/87, Kaf 50/39-40.

ya birilerini koymak, vesile kılmak suretiyle Allah'a müracaat etmek; Ondan yardım istemek, yaklaşımaya çalışmak, rızasını kazanmak ve duasının kabulü için çalışmaktır. Tüm bunlar, aslında farkında olmadan Rabbimizde bir eksikliğin olduğunu kabul etmemiz demektir. Sonra bu eksikliğı dolduracak şeyler peşine düşer ve dolayısıyla, Onun ulaşamadığı, yetişemediğı yerlere yetişecek, işitmediğı şeyleri işittirecek, bizi kurtaracak ve torpil yapacak bir takım şahıslar icat ederiz. Bunun ise insanoğlunun Allah'a karşı yaptığı en büyük saygısızlıklardan biri olduğunu söyleyebiliriz. Bu yüzden olsa gerek Rabbimiz Kur'an'da insanları şöyle uyarıyor:

"Allah'ı gereğı gibi değerlendirmediler. Oysaki kıyamet / tekrar dirilip kalkış günü yer yüzü, onun avucunun içinde olacak, gökler ise onun gücüyle dürülmüş olacaktır. O, onların ortak edindiklerinden uzak ve yücedir." (Zümer 39/66-67).

İhlaslı bir Müslüman, Allah için yapılan ibadetinde, duasında ve hiçbir işinde başka birilerine tevessül etmeyecek, ortak edinmeyecektir. Aksini yapanların örneğı Kur'an'da şöyle verilmektedir:

Sizleri karada ve denizde gezdirip dolaştıran odur. Gemilerde olsanız, gemiler, güzel bir rüzgârla yollarıyla birlikte akıp gitseler, yolcular bunun zevkine vardıkları bir anda birden bir kasırga çıksa, dalgalar her taraftan üzerlerine gelse, iyice kuşatıldıklarını anladıkları anda Allah'ın dinine bir şey katmadan hemen ona şöyle yalvarıp yakarırılar: "Bizi bundan kurtarırsan kesinlikle görevini yerine getirenlerden olacağız." (Yunus 10/22)

Tüm bu ayetler ışığında Kur'an'ın bize öğrettiğı ve-silenin Allah'a iman ve bu imanın teşvik ettiği hayırlı ameller olduğunu görmekte o cümleden İslam alimlerinin, sahabenin ve nebimizin de bu konuda aynı kanaatte olduğunu göstermektedir.

Vesile edinmekle ilgili Ali'ye (r.a.) nisbet edilen Nehcul-Belaga'daki nutkundan bir örnek vermek istiyoruz. Cuma günü Ali (r.a.) hutbeye çıkıp halka şöyle seslenir:



"Tevesül eden bir şahsın tevessülü, Allah Teâla'ya ve resulüne iman, (amel yönünden) Allah yolunda cihaddır; çünkü o İslam'ın zirvesidir."

*"Ey insanlar! Allah ile hiç kim arasında soy ilişkisi yoktur. İnsanın iyi amellerinden, hayırlı ve güzel davranışlarından başka ona hayır getirecek ve şerri ondan çevirecek bir şey yoktur. Olmaya, aranızdan biri hayale dalıp boş fikirlere düşmesin! Beni Hak ile gönderen Allah'a yemin olsun ki, ilahi rahmete ulaşan amelden başka hiçbir kurtuluş vesilesi*

*yoktur!"*

Bunları dedikten sonra da şöyle ekledi: "Allah'ım! Tebliğ ettim mi?" (İbn Ebil Hadid, "Nehcul-Belaga Şerhi", c. 2, s. 883).

Neticede biz, ilahi rahmete, Onun rızasına, yakınlığına vesile olacak şeylerin sadece kendi çabamızla yaptığımız şeyler olduğunu aşağıdaki ayetten de görmekteyiz:

"İnsanın kendi çalışmasıyla olandan başkası kendine ait değildir." (Necm 53/39).